

Ontwerp van Richtlijn Accessibility Act – reacties BDF en Platform van adviesraden van personen met een handicap

1. Filosofie, principes en definities

Een persoon die geen toegang heeft tot plaatsen, voorzieningen, goederen, informatie, enz., en die de mogelijkheid niet heeft zich daarnaartoe te verplaatsen of ze volwaardig te benutten, is, per definitie, uitgesloten uit het maatschappelijk leven. Een inclusieve benadering van toegankelijkheid moet worden uitgewerkt, waarbij iedereen – met of zonder handicap of ziekte, jong of oud, al dan niet PBM – in dezelfde mate toegang zou hebben tot alle onderdelen van het maatschappelijk leven. Het begrip handicap moet alle soorten handicap omvatten: fysieke, visuele, gehoor-, verstandelijke, zintuiglijke handicaps, chronische ziekten, ...

→ het is absoluut noodzakelijk dat de richtlijn het gans economisch productieproces concreet de mogelijkheid biedt producten en voorzieningen op de markt te brengen, waardoor de deelname van iedere persoon met een handicap effectief, compleet en autonoom wordt.

België en de Europese Unie hebben het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap bekrachtigd. Deze overheidsniveaus hebben zich ertoe verbonden het uit te voeren, in overleg met personen met een handicap en de verenigingen die hen vertegenwoordigen, volgens het principe « niets over ons zonder ons ». Personen met een handicap en de verenigingen die hen vertegenwoordigen moeten transversaal worden

betrokken bij het overleg en het nemen van strategische beslissingen, met inbegrip van degene die hen direct betreffen (VN-Verdrag, Preambule, punt o), namelijk ook inzake toegankelijkheid en mobiliteit van personen met een handicap. Het is ook belangrijk dat aan de ontwerpers en operatoren de informatie die ze verwachten wordt medegedeeld, opdat zij hun gamma's van goederen en voorzieningen kunnen uitbreiden om te voorzien in de behoeften van iedereen.

Er moet naar het VN-Verdrag worden verwezen om deze richtlijn op te stellen en uit te voeren.

→ een gestructureerd en regelmatig overleg tussen de beleidsverantwoordelijken en het EDF zal moeten worden uitgewerkt. Bij iedere (politieke) beslissing moet systematisch rekening worden gehouden met de persoon met een handicap, opdat niet achteraf moet worden gezocht naar oplossingen voor tekortkomingen op het gebied van mobiliteit en toegankelijkheid. Personen met een handicap moeten worden betrokken bij elke fase van deze besluitvorming, en in de richtlijn zou dus moeten worden opgenomen dat de lidstaten het verenigingsleven en de deskundigen inzake toegankelijkheid moeten raadplegen.

→ het VN-Verdrag moet een referentie zijn om de echte toegankelijkheid voor en zelfredzaamheid van de persoon te beoordelen.

Het VN-Verdrag definieert de redelijke aanpassingen als « *noodzakelijke en passende wijzigingen, en aanpassingen die geen disproportionele of onevenredige, of onnodige last opleggen, indien zij in een specifiek geval nodig zijn om te waarborgen dat personen met een handicap alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid met anderen kunnen genieten of uitoefenen* » (VN-Verdrag, art. 2).

Brussel, 20 januari 2016

Redelijke aanpassingen geven personen met een handicap de mogelijkheid toegang te hebben tot producten, voorzieningen, enz. die vroeger niet toegankelijk waren. Redelijke aanpassingen dragen trouwens bij tot meer toegankelijkheid voor iedereen in de samenleving. Redelijke aanpassingen worden dus hulpmiddelen voor een zelfstandig bestaan en de deelname aan het maatschappelijk leven voor zoveel mogelijk personen.

Het VN-Verdrag stelt ook dat het niet-aanbieden van redelijke aanpassingen discriminerend is. Redelijke aanpassingen zijn ook nodig wanneer ze slechts voor een of enkele personen met een handicap bedoeld zijn. Redelijke aanpassingen zijn dus niet een voordeel of een gunst, maar een recht voor personen met een handicap: personen met een handicap willen in de eerste plaats op een zelfstandige manier kunnen leven, net zoals iedere andere persoon. Ze mogen niet facultatief zijn: artikel 17 bepaalt aldus dat « een toegankelijk formaat de consument op zijn verzoek ter beschikking kan worden gesteld » : dit zou van meet af aan beschikbaar moeten zijn. Dezelfde redenering geldt voor artikel 18.

Een interessante en concrete werkwijze voor alle economische actoren zou het gebruik van vaste INDICATOREN zijn, om te beoordelen of de « redelijke aanpassing » relevant is voor de toegankelijkheid van een product of een voorziening.

De aanpassing moet aldus:

1. doeltreffend zijn, zodat de persoon met een handicap effectief kan deelnemen;
2. een gelijkwaardige deelname van de persoon met een handicap mogelijk maken;
3. ervoor zorgen dat de persoon met een handicap op een autonome manier kan deelnemen;
4. de veiligheid van de persoon met een handicap garanderen.

Het « redelijk karakter » van de « aanpassing » zou namelijk kunnen worden beoordeeld op basis van de volgende indicatoren:

1. de financiële invloed van de « aanpassing », rekening houdend met
  - a. eventuele financiële ondersteuning;
  - b. de financiële mogelijkheden van degene die een aanpassingsverplichting heeft;
2. de organisatorische invloed van de « aanpassing » ;
  - a. de verwachte frequentie en duur van het gebruik van de « aanpassing » door personen met een handicap;
  - b. de invloed van de « aanpassing » op de levenskwaliteit van een (of meerdere) effectieve of potentiële gebruiker(s) met een handicap;
  - c. de invloed van de « aanpassing » op het milieu en op de andere gebruikers;
  - d. het gebrek aan gelijkwaardige alternatieven;
  - e. het gebrek aan evidente of verplichte normen vanuit wettelijk oogpunt.

➔ de definitie van de redelijke aanpassing zoals vermeld in het VN-Verdrag moet als werkbasis dienen.

Ideale redelijke aanpassingen zijn die welke een maximale zelfredzaamheid aanbieden. Daarnaast moet bijstand beschikbaar zijn wanneer nodig.

De toegankelijkheid (accessibility) past per definitie bij de categorie « bruikbaarheid » (usability): een software die niet toegankelijk is voor een bepaalde gebruiker heeft tot gevolg dat hij door hem niet kan worden gebruikt.

Sommige bepalingen van het ontwerp zouden best verduidelijkt worden. Artikel 2 zou bijvoorbeeld moeten omschrijven wat wordt bedoeld met « toegankelijk formaat » en onder andere verwijzen naar de gebarentaal, het brailleschrift of nog de vlot leesbare taal.

Het VN-Verdrag definieert het « universeel ontwerp » (« universal design ») als volgt: « ontwerpen van producten, omgevingen, programma's en diensten die door iedereen in de ruimst mogelijke zin gebruikt kunnen worden zonder dat een aanpassing of een speciaal ontwerp nodig is. "Universeel ontwerp" omvat tevens ondersteunende middelen voor specifieke groepen van personen met een handicap, indien die nodig zijn. » (VN-Verdrag, art. 2).

Volgens de definitie van het Center for Universal Design van de North Carolina State University omvat een universeel ontwerp 7 principes:

1. Billijk gebruik
2. Soepel gebruik
3. Eenvoudig en intuïtief gebruik
4. Waarneembare informatie
5. Tolerantie voor fouten
6. Minimale fysieke inspanning
7. Dimensies en vrije ruimte voor benadering en gebruik

De richtlijn en de bijlagen moeten alle economische privé- of overheidsactoren ertoe dwingen rekening te houden met deze 7 principes en ze toe te passen. Ze moeten oog hebben voor alle potentiële gebruikers, dus ook met personen met een handicap, tijdens het gans ontwikkelingsproces, vanaf het ontstaan van het concept tot de installatie en ondertussen de ingebruikname, het onderhoud en zelf het ontmantelen van het product. Deze zogenaamde transversale benadering leidt tot meer toegankelijkheid. Daarenboven is ze doeltreffender en goedkoper dan het zoeken e a posteriori naar oplossingen voor conceptiefouten.

Een conceptenindex moet worden toegevoegd aan bijlage 1 om voormelde termen te omschrijven, maar ook andere die gebruikelijker zijn en toch een beoordelingsmarge inhouden. Bijvoorbeeld « *ingrijpende verandering van de uiterlijke vorm* », « *buitensporige eisen* », « *vlot begrijpbare instructies* ». Men mag trouwens niet uit het oog verliezen dat de economische operatoren heel vaak geen voeling hebben met de realiteit van de handicap en de behoeften ter zake niet kennen. Ze hebben duidelijke concepten nodig, die niet vatbaar zijn voor interpretatie, zo niet verliest de richtlijn haar substantie en haar doeltreffendheid.

Last but not least zou het toepassingsgebied best worden verduidelijkt. Heeft de richtlijn bijvoorbeeld betrekking op de applicaties (apps) ? Zijn kranten, magazines, ... ook « digitale boeken » ?

Het toepassingsgebied van de richtlijn is beperkt wat de ganse leefomgeving betreft, maar is daarentegen ontzettend belangrijk in het dagelijks leven; de goedkeuring van deze akte zal een eerste vooruitgang betekenen, een referentie en een springplank naar een socialer Europa, dat rekening houdt met de behoeften van alle burgers.

2. Algemeen reglementair kader

- a. De werkzaamheden in verband met de toegankelijkheid van het web (richtlijn) zijn nog steeds aan de gang op Europees niveau. Wat zijn de verbanden tussen de 2 richtlijnen waarvan de toepassingsgebieden elkaar gedeeltelijk overlappen ? De hoogste eisen moeten worden aangenomen in beide richtlijnen.
- b. De Commissie heeft een pragmatische keuze gemaakt
  - een richtlijn als instrument (soepeler voor de economische actoren die ze moeten uitvoeren)
  - op basis van eisen voor universele toegankelijkheid (eerder dan strakke technische criteria)
  - met « effectieve, afschrikkende en proportionele »

sancties en een klachtenproces

- Deze keuze is bgrijpelijk gelet op de onmogelijke uitdaging de bestaande nationale normen te harmoniseren, maar dan moet de bekrachtiging van het Verdrag van Marrakech worden bespoedigd.
- Meer globaal zal toegankelijkheid een succes worden indien de ganse keten van de actoren verwijst naar de normen van universeel ontwerp. De voor de kleine structuren voorziene uitzonderingen kunnen het geheel ondermijnen.
- Daarnaast, bij gebrek aan technische normen en gelet op het feit overigens dat de producenten de toegankelijkheid van hun producten zelf kunnen certificeren, is het nodig dat bijlage zo duidelijk mogelijk de functionaliteiten bepaalt die voorhanden moeten zijn naargelang de behoeften van alle personen met een handicap. De eisen in de bijlagen zijn niet duidelijk genoeg; er moet onder andere bepaald worden dat ze kunnen worden aangepast aan sommige functionele beperkingen: fijne motoriek, reactie op trage taststimulaties, spasmen, ... De criteria zijn globaal beschouwd zeer ruim en moeten worden verfijnd.

- c. De subsidiariteit land/Europa zou bepaalde operatoren de kans kunnen geven hun verbintenissen niet na te komen. Wie zal zich moeten houden aan wat ? Wie is bevoegd voor wat ? Het is nogal complex, onduidelijk en men weet dat het nu reeds aanleiding geeft tot tegenstrijdige praktijken. Iedereen verwijst naar een of andere wetgeving en komt tot totaal ongepaste uitvoeringen. Zal deze richtlijn substantiële, vereenvoudigende en harmoniserende praktijken mogelijk maken ?

Brussel, 20 januari 2016

Gisèle MARLIÈRE
Algemeen Secretaris

Pierre GYSELINCK
Voorzitter

